

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Consy||deratio Io||hannis Cochläei, de futuro || Concordiæ
in Religione || Tractatu, Vuorma||tiæ habendo**

Cochlaeus, Johannes

Ingolstadij, 1545

VD16 C 4286

Reverendissimo Illvstrissimoqve Principi ac domino, Domino Herculi de
Gonsaga. S. R. E. Presbytero Cardinali, Mantuano &c. Domino suo
clementissimo, Iohannes Cochlaeus S. P. D.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29570

REVERENDIS

SIMO ILLUSTRISSIMOQVE PRIN

cipi ac domino, Domino Herculi de Gonsaga. S. R. E.

Presbytero Cardinali, Mantuano &c. Domino suo

clementissimo, Iohannes Cochlaeus

S. P. D.

Reuerendissime ac Illustrissime Princeps,
Clementissime Domine. Ltsi nulla sunt
merita uel obsequia mea, quibus commen-
datus ac fretus possim confidenter ad Re-
uerendissimam & Illustriss. Celsitudinem
uestram scribere, De uestris tamen uirtuti-
bus, praesertim de pietate, uiteq; integritate, & sacrarum li-
terarum studio tam multa frequenter audiui, partim a nos-
tris Germanis, qui per Mantuam, uel Bononiã studiorum
gratia, uel Romam propter certa negocia sua profecti fue-
runt; partim a Legatis & a Nuncijs Apostolicis, atq; etiam
a uicinis Veronensibus, qui aliquandiu apud nos in Ger-
mania uersati sunt, Ut in his periculosis temporibus audas-
ciam scribendi ad Reuerend. & Illustriss. Celsitudinem uest-
ram urgente necessitate sumpserim, Quod ut uestra cum
uenia, bonaq; gratia, ac pace fiat, deuote oro ac supplico.
Causa enim propter quam scribo, publica est, quæ pios &
Catholicos quoslibet tangit, maxime uero S. Romanę Ec-
clesiæ Cardinales, sacrosanctę sedis Apostolicę Senatam,
& summi Pontificis primores a consilijs. Inter quos sane
Reue. & Ill. Celsitudo uestra haud immerito inter præci-
puos habetur, Etenim sacratissimus ac inuictissimus Impe-

A 2 rator

Ad R. Card. Mantuanum.

**Recessus
Imperialis
Spirensis
Recessus,**

rator noster CAROLVS V. semper Augustus, qui molestissime fert exortū inter Principes & status sacri Ro. Imperij in fide et religione dissidium, in nouissimo Spirensis conuentus Imperialis Reccessu seu publico decreto, post ea quæ ad Turcicam expeditionem necessaria disposuit, de dissidio isto dolenter ac pie multa commemorans ait, sic habere iam istud Religionis dissidium, ut nisi Deus omnipotens clementer in aliam uiam direxerit, aut oportuna media in hoc reperta fuerint, nihil aliud quàm perditio & interitus sacri Imperij Germanicę Nationis inde sit expectandū.

Mens Imperatoris,

Quare pietissime pro sua erga hanc Nationem nostram paterna sollicitudine ac pro Imperialis officij ac Maiestatis suæ debito decreuit, in proximo conuentu Imperiali Vuormacię habendo quàm diligentissime de tollendo isto Religionis dissidio agere, Quod cum tolli commodè non possit nisi per Christianā Reformationem, Concilijq; generalis determinationem, promittit in eo decreto se omnino conatu procuraturum, ut quam primum in Germanica natione Christianum ac liberum celebretur Conciliū, per quod & graues abusus qui irrepserunt, emendentur, & pernitosum schisma dissidiūq; Religionis, dissensioq; et diffidentia Principum & statuum (quæ inde ortum habet) et imminentiā Germanicę nationi pericula damnaq; & defectio nes tollantur atq; præcaueantur.

**factantia
protestan-
tium,**

Quoniam uero pars protestantium Principum ac statuum potius Nationale quam Generale desyderat Conciliū, ac dilati hætenus Generalis Concilij morā inuidiosè imputare solet summo Pontifici Coetuiq; Cardinalium, et Ecclesiasticos Imperij Principes ac status diffidentia, tanquam pessimā habeant causam, iactanter arguit, uisum est mihi operę precium atq; etiam necessarium esse hac de re

Contra duo scripta Lutheranorum.

read Reu. & Illust. Celsitudinem uestram scribere, tanquã ad Principẽ et Cardinalem summã authoritatis pietatisq; & sapientiã, qui ut loco & situ, ita & gratia ac beneuolentiã Germanis nobis propinquior est, Quẽ hoc scripto supplici deuotione maxime rogatũ uolo, ut apud sedem Apostolicã diligenter adiuuet pios ac necessarios Cæsareã Maiestatis conatus, ad promouendum & celebrandum primo quoq; tempore in Germanica natione generale Conciliũ, ne forte per Nationale Concilium Germania à cæteris fidei Catholicã nationibus tota in ijs quã fidei et religionis antiquã sunt, deficiat, irrecuperabileq; detrimentum patiatur. Arbitror equidem, non difficile fore summo Pontifici Tridentum rursus conuocare cunctarum Nationum Christiani nominis Pælatos ac Principes, posteaquã saluberrima ac omnibus pijs desyderatissima pax inter potentissimos Monarchas, summi Pontificis uelut pijs patris intercessione ac studio inita iam est et confirmata, per quorum bella Concilium antea celebrari commode non potuit.

Ne quis uero putet, stetisse hæcenus per nostros in Germania Ecclesiasticos Principes ac status Imperij, quod Imperator noster per tot cõuentus Imperiales atq; etiã per instituta utriusq; partis colloquia, pacem et concordia in fide & religione instaurare inter nos non potuit, æquum mihi uideatur & expediens, ut hoc ad R. & Illust. Celsitudinẽ uestram scripto breuiter respondeam, ad duo Concionato-
rum partis protestantium scripta, quorum unum latine è
Vuittenberga ad Nurenbergenses Concionatores datum
est: alterum Teuthonice ad Principes & status Smalcadiaz
ni fœderis scriptum esse dicitur, Ante annos quinq;. Quod
si me non fallit ex phrasi & stylo coniectura, è Vuittenberga datum est utrunq; communi Concionatorum & sectæ
compli

Duo scri
pta Luth
ranorum.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Complicū consilio, latinū à Melanchthone, Teuthonicum à Luthero exaratum. Rogo itaq; suppliciter, ut Reu. & Ill. Celsitudo uestra hoc meum studiū, atq; pie intentionis laborem benigne in meliorem partem accipiat, & non despiciat in hoc humilitatem meam. Nam & olitor aliquando (ut in prouerbio est) oportune locutus est, & non est apud

Act. 10.
1. Cor. 1.

Protestatio
Authoris,

Concionatores
Pro-
stantium.

Deum acceptio personarum, qui plerunq; stulta & infirma huius mundi eligit, ut sapientes & fortes sæculi cōfundat, Qui & per simplices piscatores Euangelium salutis per totum orbem humano generi annunciare dignatus est.

Quæ autem dicturus sum, nequaquam ad iniuriã Principum ac statuum Protestantium dicere intendo. Credo enim eos longe benignioris esse animi erga Germaniam, patriam suam, & erga sacrum Rom. Imperium, cuius se membra & fideles subditos esse debere agnoscunt, quam sunt eorum Concionatores & nouæ Theologiæ assertores. Ipsi enim in publicis ad Cæsaream Maiestatem scriptis suis pacis & concordia cupidi esse uidentur, offerentes se et ad debitum Cæsareæ Maiestati obedientiam, & ad omnia equitatis media, quibus citra sacrae scripturae, ac Apostolicae doctrinae iusturam possit pax in Repub. & concordia in religione constitui. Concionatores uero eorum, qui diabolo instigante antiquas hæreses in lucem protulerunt, ac nouum schisma excitauerunt, probe sciunt, suum regnū & autoritatē non nisi in discordia consistere, audent uel aperte scribere, quod impossibile sit, inter nos & illos in fide & religione concordiam fieri, seq; certos esse, quod hoc schisma eorum Deo placeat, Ideo patronis suis ubiq; dissuadent, ne concordia tractatum nobiscum ineant, talesq; proponunt fraudulentē ter articulos, quos à nobis minime concedi posse probe sciunt, licet suis falsissime affirmant, eos esse omnino necessarios

cion

De præfatione Duorum scriptorum.

rios, tanquam ex fonte Euangelij petitos. Etenim duo illos ^{Duo eorum} scripta, in quibus de summa fidei suæ disceptat, unum ^{scripta, pro} ac idem per omnia fere argumentū habent. Distinguunt ^{retinenda} itaq; summā rei in tria Capita. Sic enim aiunt in Latino. ^{discordia.}

Totam autem deliberationē in tria membra partiti sumus. Aut petent in doctrina aliquid mutari, Aut ^{Tria delibe} in externis rebus necessarijs. Aut in externis prorsus ^{rationis} adiaphoris. De doctrina plane sic decreuimus (in- ^{Capitula,} quunt) nos prorsus nullam mutationem ullius articuli Confessionis & Apologiæ admissuros esse quocunq; prætextu.

De externis quoq; rebus, quas necessarias uocant, nullas uolunt admittere moderationes. De adiaphoris autem nihil agi posse dicunt, nisi prius conueniat de rebus necessarijs. Hæc est summa eorum sententiæ.

In Teuthonico autem sic præfantur.

Non negamus, discordias & schismata uideri abhorrenda. Idcirco et Prophetæ atq; Apostoli pro detestabilissimis hominibus habiti fuerunt, tanq̄ ij qui summis discidijs & diuisionibus causas dederunt, per quas pulcherrimæ Respublicæ ac regna fuerint dissipata. Et Salispurgensis dixit Augustæ, siue iusta siue iniusta sit doctrina, de hoc non disceptaret ipse. Esset autem turbatio pacis. Ideo uniuersæ potestates contra eam debeant summam exercere seueritatem. Cum igitur adeo horrendum uideatur schisma, æquum est, ut diligenter consyde-
retur

Ad R. Card. Mantuanum

retur, an causa, de quibus disceptamus, tanti sint ponderis ac momenti, ut sciamus, Deum complacentiam habere sup hoc dissidio, nosq; sufficiens ad hoc habere causas.

Prouerb. 2. Hæc illi, Ex quibus sane uerbis Reuer. & Illust. Celsitudo uestra facile conijcere potest, quantum sibi ipsis placeant Cõcionatores illi in schismate suo, in re utiq; pessima, iuxta illud Salomonis, Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Ut non pudeat eos affirmare, hoc schisma eorum proculdubio placere Deo. Ex eo forsitan errore, quod præcipui huius schismatis authores, Lutherus & Melancthon, publice docuerunt & scripserunt ambo, quod homo liberum arbitrium non habeat, neq; ad bonum neq; ad malum faciendum. Nam & mala opera (inquit Lutherus) in impijs Deus operatur, & quidem principaliter & effectiue, ut ait Melancthon, adeo, ut sicut uocatio Pauli fuit proprium opus Dei, ita & Dauidis adulterium & scæuicia Manlii, quin etiam proditio Iudæ Scariothis, fuerit proprium opus Dei.

Schismata odibilia Deo.

Miserabilis profecto & horrenda est cæcitas eorum, quibus talia persuaderi possunt, ut ex animo credant ea esse uera, Cum tot sint passim in utroq; testamento scripturarum loci, qui schismata damnant ac maxime reprehendunt, Quod enim aliud fuit scelus Chore Datan et Abyron, propter quod uiui per abruptos terræ hiatus in inferna descenderunt, nisi quod contra Moysen & Aaron schisma suscitauerunt?

Nume. 16.

4. Reg. 17.

Quoties item grauissime corripuit & puniuit Deus & reges & populos filiorum Israel, propter schisma, quo recesserunt à domo Dauid: Ita enim habet sacra historia Regum. Projecitq; Dominus omne semen Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec projiceret eos à facie

De præfatione Concionatorum.

facie sua. Ex eo iam tempore quo scissus est Israel à domo David, & cōstituerunt sibi regem Hieroboam, filium Nabath, &c. Longe tamen minus læuiusq; peccatum scissatis fecisse uidetur Hieroboam, quam fecit hoc tempore Lutherus, Nam Hieroboam iussu Ahiaë Sylonitæ sancti prophetaë, schisma illud fecit, in uindictam peccatorum Salomonis, Ahias enim scidit pallium suum in duodecim partes, & ait ad Hieroboam. Tolle tibi decem scissuras. Hæc enim dicit Dominus deus Israel. Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Quid, rogo, simile habet in tota sacra scriptura pro schismate suo Lutherus? Cuius iussu scidit Ecclesiam Dei? Cuius consilio recessit à nobis? Cuius autoritate in uno Christi populo & uoluit suscitauit diuisiones? tot scandala? tot sacrilegia? tot cædes corporum & interitus animarum? si quis ei credere potest, hoc schisma eius placere Deo, nihil profecto tam absurdum excogitari queat, quod talis ei crediturus non sit. Vix enim aliud reperias Paradoxum, quod pluribus repugnet ac reprobetur scripture locis quã istud, quod de schismate suo affirmat Lutherus, Dauid ait, Deus unanimes habitare facit in domo. Item, Ecce quam bonum & iucundum, habitare fratres in unum. Christus rogauit patrem pro suis fidelibus, ut sint unum, Paulus obsecrat Corinthios, ut nō sint inter eos schismata, Lucas maxime commendat, quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, Iacobus frater Domini ait ad Paulum Apostolū, utiq; oportet conuenire multitudinem. Dionysius & Ignatius Apostolorum discipuli unitatem fidelibus maxime cōmendāt Cyprianus tantam ait esse maculam schismatis, ut ne sanguine quidem etiam propter nomen Christi fuso abstergi queat, Ambrosius in schismate fidem esse negat, Augusti-

Peior Lutherus quã Hieroboam. 3. Reg. 11.

Paradoxū Lutheri de schismate.

Psal. 67. & 132.

Ioh. 17.

1. Cor. 1.

Act. 4.

Act. 21.

Dionysius et Ignatius

in epistolis

Cypri. de simpli. præ-

la.

Ambro. de excessu fratris.

B
nus

Ad Card. Mantuanum

Luthe. in
epistolam
ad Gal. c. 6.

Roma. 13.
1. Petri. 2.
Matth. 17.

nus deniq; de nullo contra Donatistas peccato crebrius aut copiosius scripsit quam de ipsorū schismate. Et audet nunc suis persuadere Lutherus, se certum esse, quod suum hoc schisma Deo placeat, qui antea publice testatus est non semel, Impiū esse quodcunq; Bohæmorū schisma, etiamsi ius diuinū staret pro eis, eo quod summū ius diuinū sit charitas, contra quam est omne in fide & religione schisma, Et non ueretur huic impiissimo sceleri suo prætexere prophetas & Apostolos, quasi & illi schismata suscitauerint, contra Regna & Respub. Cum satis constet eos ubiq; docuisse obediētiam, etiā erga discholos & impios Principes. Et Christus ipse iussit Petrū dare tributū, ut nō scandalizemus (inquit) eos. Deinde protestantē Cōcionatores illi in eadē præfatione, contra eos qui nolunt se sponte onerare periculis.

Quod non petant, quempiam ipsos defendere, sed sinat unusquisq; ipsos suo periculo fidem suam confiteri, Tametsi potestates teneantur Christianos defendere. Hæc idcirco præmittimus (inquiunt) quia non habemus magnam spem, quod Cæsar & Episcopi suas Idolatrias & errores abolere, puramq; doctrinam & uerum Dei cultum acceptare uelint.

Hypocritis
ca fortitudinis
do Lutheri

Hæc autem eorum protestatio nihil aliud est quam fraudulenta Hypocrisis, qua se fingunt fortes & ad pericula intrepidus, cum sint reuera timidissimi, adeo, ut nusquam progredi ausint nisi certos habeant defensores & saluum conductū, Venit quidem semel in Cæsaris conspectū Vuormatiæ Lutherus, ante annos XXIII. sed quantis rogo cautio nibus non satis erat, Cæs. Maiest. publicam fidem scripto firmatam et sigillatā dedisse adiuncto etiā Imperiali Caduceatore

De præfatione Concionatorum.

ceatore in saluū conductū, requirebatur insuper quorūdam Principū fideiussio, & nescio quot articuloꝝ cautio. Cūq; integerrime peradiunctū Caduceatorem seu Heroaldū seruata illi fides ubiq; fuisset, scelerato tamē sigmēto sparsit ex itinere famā, quod esset captus, Quin etiā publice scribere nō erubuit, sibi uiolatā fuisse fidem publicam, anteq; Vuormacię sub æquali periculo certamē zelo fidei offerre, nō sane inter alie nos, sed in ipsius hospitio & in cōplicū suorū cōspectu non erubuit ille omne recusare nō solum periculū uerū etiā sub certis iudiciis, quos tamen nō Papa sed Cæsar & Principes delectari essent, certamen. Tantū abest, ut ex animo sic loquant̄ in præfatione de subeundis periculis, ppter fidē suā.

Luthe, contra regem Anglię.

Deniq; in eadem præfatione manifeste præcidunt omnem Concordię spem, quia in discordia permanere ac regnare cupiunt. Dicunt itaq;.

Nulla concordie spes

Partes sunt, & diuisio tam uehemens est, ut nō habeatur ulla uia media. Oportet enim aut confortare ac manutenere Idolatrias, blasphemias, errores, impudicias aliq; peccata, aut huic adherere Cōfessionī. Ait enim Christus, Qui nō est mecū, contra me est.

Hęc illi ex quibus facile cognoscit̄, quā pertinax est eorum in schismate obstinatio, quam scelerata in Cæsarem & omnes Catholicos Principes calumniandi audacia, quam impius deniq; atq; etiam indoctus uerbi Dei prætextus. Nunquid em̄ quispiam eorum est Christus, ut mox contra Christum sit, quisquis eis non consentit? O cæcos ac stupidos populos Oratoresq; et Consiliarios, qui ex hac illorum præfatione non uident nec intelligunt, quam longe sit mens huiusmodi Concionatorum à uera concordie intentione

Ad R. Card. Mantuanum.

Regnum tione, Quia longe plus potestatis authoritatisq; & gratiæ
Concionatorum in inter suos populos misere seductos habent in schismate, q̄
discordia. habituri essent in redintegrata Ecclesiæ unitate. Nunc em̄
ex compilatis ac sacrilege spoliatis Ecclesijs Monasterijsq;
& altaribus multo auctiora habent stipendia quam habituri
essent ubi sacrilegia forent interdicta per concordia. Cum
igitur per schismaticas cõtionones suas in plebe ubiq; prædo-
minentur, eo insolentię processerunt, ut optimatibus quoq;
timori esse cupiant. Ita enim scripserunt latine Vuittenber-
genes Antesignani ad Concionatores Nurenbergenses

*Vos etiam atq; etiam rogamus, ut nobis uoluntatem
uestram significetis. Et speramus ecclesiam uestram secu-
turam esse uestra suffragia. Etsi scimus, alios quosdam
istic esse Oligarchicos homines, Qui ut ecclesiæ, ita
Aristocratice pulcherrimæ ac uobis non æqui sunt,
Qui dum nouo et immodico studio aucupentur gratiam
hostium Euangelij, quos execrari propter gratiam debe-
bant, satis significant, se uos quoq; libenter excussuros,
si possent.*

Oligarchia id est, pau-
corum prin-
cipatus,
Aristocra-
cia, id est,
optimatum
principat.
Concionatorum au-
dacia con-
tra Pirca-
merum.
Hæc illi Latine. Quos autem dicunt hic Oligarchicos: eos
proculdubio Senatores & Optimates qui præ alijs propter
uirtutes & gratificandi studia Imperatoriæ Regiæq; Ma-
iestatibus cogniti gratiæ sunt, Habent enim Cæsarem Res-
gemq; & omnes, qui non approbant nouū ipsorum Euan-
gelium pro hostibus Euangelij, quos & execrari oportere
autumant. Scio equidem, quam audacter Imperioseq;
& furiose pronunciarint ac publice scripserint ante aliquot
annos contra clarissimæ ac fœlicis memoriæ ciuem, Bilibal-
dum

De præfatione Concionatorum.

dum Pircamerum, propter pauculas propositiones, quas ille scripserat contra unum ex eis, qui secundam duxerat uxorem, ut ab officio prædicandi propter digamiam amoveretur. Bone Deus, quanta & fulmina & examina propositionum de Digamia, contra uirum illum, usque adeo omni-
De Digamia contentio.
gena eruditione insignem, ac optime de Repub. meritum & Vuittembergæ & Nurenbergæ eiaculati sunt, Neque tamē dissoluere potuerunt, quod ille ex Paulo de uidua eis obiecerat, Nempe ut ea assumeretur in Ecclesia quæ unius uiri uxor fuerit, Nam cum uellent eum duntaxat Digamum dicendum esse, qui uno eodemque tempore duas simul habeat uxores, non poterant de ulla muliere pronunciare, quod licite duos uiros simul habuerit. Ergo Paulus intelligi debet, quod eam excluderet, quæ successiue duos uiros habuerit, ac pari ratione de uiris quoque sic intelligendus est, nempe, quod eum ab Ecclesiæ ministerio repulerit, qui successiue duarum uxorum fuerit maritus. Hæc per digressionem dixerim, ut ostendam, quam longe ab omni concordia Concionatores huiusmodi abhorreant, qui per schisma tam multa possunt, per concordiam uero plurima se perdituros esse timent. Et tantum de præfatione Teuthonica.

Latina autem præfatio, quia non ad Laicos, sed ad Concionatores, in doctrinæ consensu familiarissime per longam confurationem notos scripta est, plus habet subtilitatis & confidentiæ, Cuius architectum fuisse puto Melanchthonem, sicut Theuthonicæ Lutherum. Præmissa itaque salutatione sic exorditur.

Vtinam similis consensus esset Ecclesiarum ubique de uera doctrina Euangelij, ut uestra ecclesia multos iam annos Dei beneficio nobiscum, tanquam una uoce

B 3 Chri-

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Christum prædicat.

Dissensio-
nes à Luthero.

Hæc in exordio, Ad quæ breuiter dixerim, si laude dignum sit, hæreticis consentire, Nurenbergenses isti Concionatores merito præ cæteris laudant à Vuittenbergensibus, quia nulli alij constantius adheferunt. Alij nanq; ut & ipsi aliquid esse uiderentur, noua aut diuersa quædã superadderunt. Vnde & nouæ subortę fuerunt inter eos sectę et dissensiones, De quibus Lutherus ipse uarie ac miserabiliter plerunq; conquestus est. Nam dissenserunt ab eo non solũ Argentinenses, Tigurini, Cõstantienses, Vlmenses, & Augustenses Concionatores Zuingliani, & per diuersa latibula dispersæ Anabaptistę, uerum etiã in ipsa Vuittenberga insurrexerunt aduersus eum nescio qui Antinomi, contra quos ipse multas ac prolixas euulgauit disputationes. Nurenbergenses aut Concionatores ipsomet Luthero longe cõstantiores in noua doctrina semel arrepta permanserunt licet Senatus Populusq; Nurenbergensis noluerint Smalcaldiano fœderi nomen dare, ob reuerẽtiam (ut arbitror) et obedientiam erga Cæsaream Regiamq; Maiestates, quas iure ac merito, ut Dominos suos, & potestates à Deo sibi datas, fideli deuotione obseruant. Post captatam itaq; beneuolentiam à doctrinę consensu, ita subiungunt.

*Cum igitur maxime tueri concordiam perpetuo cupiamus, duximus hoc tempore uobiscum communicanda esse consilia, cum impendere deliberationes existimantur de mittigandis publicis dissidijs. Scripsit enim Lunden-
sis ad Principes nostros, uenire Cæsarem in Germaniam, non ut bellum ciuile moueat, nec ut sanguinem piorum propinet exorbendum Pontificibus, sed ut delibe-*

ret

De præfatione Concionatorum.

ret de concordia moderatis rationibus fartienda, Ac hortatus est nostros, ut & ipsi diligenter cogitent, quarum rerum mitigatio ad firmam & durabilem tranquillitatem profutura sit.

Hæc Vuittembergenses, Ex quibus cordatus lector facile intelligit dolos Mille artificis, qui spiritus est dissensionis & pater discordiarum, atq; rex (ut ait Iob) super omnes filios superbiæ, Quos per secretas deliberationes ad amplius disturbandam Germaniam in unum firmiter connectit, Sicut sacra commemorat historia de Samfone, qui ad nocendum Palestinis cepit CCC. uulpes, caudasq; earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne succensens dimisit, ut huc illucq; discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Palestinorum, quæ concremata sunt in tantum, ut uineas quoq; & oliueta flamma consumeret. Ita & nunc colligat per malam concordiam spiritus dissensionis utrosq; Concionatores, ut per colligatos fortius retineat discordiam, qua per illorum schisma Germania à cæteris Catholicæ Ecclesiæ nationibus in fide & religione maxime discordet. Non enim insuetum est, in scripturis per uulpes hæreticos intelligi, propter fraudes & astutias. Communicant igitur sua consilia, ut suis eos proponant articulos, quos Catholici nunquam approbaturi sint, atq; ita perpetua remaneat discordia.

Aiunt ergo ulterius, Sed nos multa mouent, ut suspicemur uel omnino falso spargi banc famam, ut pulcherrime rei simulatione beneuolentiam & plausus sibi colligant aduersarij apud populum, uel insidias
struo

Ad R. Card. Mantuanum

struo prætextu pacificationum, Primum enim quam cōsentaneum est de concordia acturos esse, cum impetrari non possit, ut proscripio Myndensis aboleatur, Cum parari omnia ad bella constet, Cum reges inuitentur ad societate[m] impij et turpissimifœderis, quod in urbe uestra factum est. Deniq; cum ferrea[m] mentes Pontificum nihil magis ad æquitatē flecti possint, q̄ Pharaō poterat.

Calumniæ
in Cæsareā
Maiestatē.

Eccequam candide, imo nequissime in sinistra[m] partem, omnia Cæsareæ Maiestatis facta et dicta interpretantur no ui & schismatici Euangelij sui defensores isti. Pietatē, qua Cæsar absq; sanguine cōcordiam in fide (quæ per ipsos precipue turbata ac disrupta est) cupit resarciri, suspiciatur esse simulationem & insidias, fœdus Cæsareæ ac Regiæ Maiestatum, quod defensionis dantaxat gratia cum Catholicis quibusdam Principibus Nurenbergæ percussum fuit, uocant impium & turpissimum, Cum nemo ignoret, defensionem iure naturali omnibus competere, Iniquum præterea putāt, quod Myndenses, qui legitimo Iuris processu in Camera Imperialis iudicio propter sacrilegas rapinas condemnati fuerunt, non permetterentur in contumacia sua pro libito suo sacrilegia exercere. Deniq; ferreas uocāt mentes Pontificum, quod nolunt manifestas eorum hæreses, quæ antiquitus sepe damnatę fuerunt, iustificare, Nihil em̄ eis æquum uidetur, nisi quod nouo ipsorum Euangelio per omnia consentit. Subiungunt amplius.

Gredamus sane (inquiunt) Lundenst non falso promitti deliberationes de concordia, Ne hæ quidem uocant periculo, Vt optandum est, Carolum uere & ex
animo

De præfatione Concionatorum.

animo uelle Euangelio suam lucem restitui, & diuinæ uoci parère, quæ regibus concionatur dicens. Et nunc reges intelligite: Ita metuendum est, ne (ut nunc sunt Aulæ plenæ sophisticæ) hoc agatur, ut arte obruantur uera doctrina nouis præfagijs.

Hæc illi. Qui timēt ac timore trepidant, ubi non erati mor, ut ait Psalmista. De quibus per Moysen ait Dominus. Dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hostiū, terreat eos sonitus folij uolantis. Mens em̄ culpæ sibi cōscia, omnia timet & suspecta habet, & dicit cum primo parricida Cain, Omnis qui inuenerit me, occidet me. Si ergo timent amicas super concordia deliberationes, ad quas absq; publica fide saluoq; conductu uenire nunquā solent, neq; audent: quam trepide (rogo) uenturi essent ad examē iudicij, si absq; saluo conductu secūdum leges & Canones, atq; etiam secundum scripturas (quæ schismata ubiq; damnant) iudicari, & de resuscitatis hæresibus antiquis, deq; turbulentis & cruentis seditionibus rationem reddere deberēt? Nunquid sic trepidauerunt Apostoli, quando in conspectu Regum aut Conciliorum de Christi Euangelio rationem reddere iubebantur? At si de sui Euangelij noui ueritate tam certi essent apud se, quam de suo fuerūt Apostoli, nequaquam sic omnia timerent, & suspecta haberent, nec tam anxie peterent saluum ad omnia conductum, sed securamēte dicerēt Carolo Imperatori, sicut dixit Paulus, licet uinctus, ad Regem Agrippam. De omnibus de quibus accusor à Iudæis, Rex Agrippa, æstimo me beatum apud te, cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia quæ apud Iudæos sunt.

Aiunt rursus.

C Vidiz

Timidi Cō
cionatores
Psal. 13. &
52.
Leui. 26.

Gene. 4.

Incerti de
suo Euan-
gelio.

Acto. 26.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

*Vidistis haud dubie Coloniense scriptū, In quo affi-
gūtur abusibus cōmodiores interpretationes, et laus inge-
nij putatur has sophisticas glossas excogitare. Itaq; Ro-
mæ iam et in Gallijs in admiratione sunt artifices harū
glossariū, Huc ergo decurretur. Articuli pponentur,
ut errores et abusus, picti fucis quibusdā, restituātur, for-
tasse ut esca aliqua deliniti assentiamur, nobis quoq; do-
na būt aliquos nostros articulos. Deinde iubebūt nos cō-
sulere, nō nobis tantū, sed etiā certis Nationibus. &c.*

Esa. 5.

Laus uoluz
minis Co
lonien.

Concionar
tores Cy
clopici.

Ecce isti filij superbie, qui in oculis suis uident sibi ualde
sapientes, philautia & sui cōplacentia excecati, sua falsa so-
phismata pro pura Euāgelij doctrina ubiq; iactitant. Quic-
quid uero eis cōtrariū dicitur aut scribit, p sophisticis glos-
sis habēt, etiā si pbatissima sint Ecclesiæ dogmata. Certe uo-
lumen illud Coloniense, qd Canones Concilij prouincialis
complectit, ita laudatur à fratre Ambrosio Catharina, Or-
dinis Prædicatorū Italo, sumē, et in iure, et in Theologia eru-
ditionis uiro, ut in suo, quē Speculū hereticorū uocat, libel-
lo dicat, se his temporibus nihil uidisse eo orthodoxius, do-
ctius, fidelius, & omni laude dignius. Ceterū si qui errores
aut abusus irreperūt, siue per negligētia, siue p auariciā Ec-
clesiasticorū, nos eos minime defendere uolumus, sed emen-
dari potius per salutarē & efficacē, atq; ab optimis quibusq;
iamdiu desyderatā Reformationē, eamq; fieri primo quoq;
tempore cupimus. At Gigātes isti Cyclopici, dextro priua-
ti oculo, toruo & erroneo sinistri oculi aspectu sanctissima
quæq; Ecclesiæ instituta errores putant esse et abusus. Do-
nuimus quidē eis Augustē in septenorū colloquio aliquot
in cōfessione ipsorū positos articulos, At ij nō erant eis pro-
prii, sed ab Ecclesia mutuati. Quicquid aut eis propriū est,

De doctrina Fidei.

quod uere suū esse dicere possunt, id totū reijcimus. Et sicut S. Hieronymus Ruffino dixit, Noli me docere qđ CCC annis nesciuit Ecclesia, ita nos iustissime illis dicere possumus. Nolite nos nunc sub finem atq; adeo in fine sæculi docere tandem quod M. D. annis tota nesciuit Ecclesia, quia neq; uita neq; eruditio uestra talis est, ut noua spiritus sancti oracula aut inuenta credibiliter promittere possitis. Et hæc de præfatione latina dicta sint.

DE DOCTRINA.

Augustæ ante annos XIII. In septenorum Colloquio delecti ex protestantibus multa nobis concesserunt, De quibus paulo post pœnitentia ducti, & in magis reprobū sensum traditi, nunc erubescunt, & dicunt.

Augustæ rem eo adduxerūt, ut simul articulos cōderemus ambiguos, flexiloquos, Res erat similis Syrmienfis illius exēpli, Nunc igitur cum ipsis (inquiunt) articulos nequaquā cōdemus, ne ueritas antea illustrata, nunc nouis ambagibus obruatur, si ueritatem quærunt, ut iactitant, assentiantur recte explicatis dogmatibus, si tantum illud agunt, ut cauillationibus nouis decerpant aliquid de autoritate doctrinæ nostræ, fugiamus eos ut Sycophantas dignos odio,

Hæc illi latine. Quod si uiri graues tam esse quam uide-
ri uellent, memores forent uulgati huius uersiculi. Et se-
mel emissum uolat irreuocabile uerbum. Atq; illius prouer-
bij Salomonis. Illaqueatus es uerbis oris tui, & captus pro-
prijs sermonibus, Et illius qđ in lege domini scriptū habe-
tur. Quod semel egressum est de labijs tuis, obseruabis. Itē

Negant & retractant propria uerba. Prouerb. 6. Deut. 27.

